

ברכת המזון (1)

ברכת הזימון

ברוך שאכלנו משלו

נ"ל שברכת הזימון תיקן אברהם אבינו, שהיה אומר לאורחים ברכו א-ל עולם שאכלתם משלו. ושאר ברכות של בהמ"ז תיקנו משה ויהושע וכו' כדאיתא בגמרא (ברכות מח:). ולפי שאין למדים דבר מקודם מתן תורה, לכן אין ברכת הזימון חובה רק בשלשה ובעשרה, וסימניך ברוך אלו קנו שאכלנו משלו ר"ת **אשם**, בגמטריא **מגן אברהם**.

הגדה של פסח "ה' נסי"

מצוות ברכת המזון

מצווה מהתורה שאחר שיאכל אדם פת וישבע יברך לה', שנאמר (דברים ח, י'): **"וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ"**. ולמדו חכמים שברכת המזון צריכה לכלול שלושה עניינים: ממה שנאמר: **"וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ"**, למדו שצריך לברך את ברכת 'הזן', בה אנו מברכים לה' על המזון. ומזה שנאמר: **"עַל הָאָרֶץ"**, למדו שצריך לברך ולהודות על הארץ. ומכך שהוסיפה התורה לומר: **"עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ"**, למדו שצריך לברך על הטוב והמובחר שבארץ, היינו על ירושלים (ברכות מח, ב).

המצווה מהתורה, שהמברך יזכיר עניינים אלו בכל נוסח שירצה לפי דעתו ויכולת ביטויו, ובאו משה, יהושע, דוד ושלמה, ותקנו נוסח מובחר ומושלם לפי הטובה שנוספה בימיהם. בשעה שירד המן לישראל תיקן משה רבנו את נוסח ברכת 'הזן', ועדיין לא נקבע נוסח לברכה על הארץ הטובה. ומשנכנסו ישראל לארץ, תיקן יהושע את נוסח ברכת הארץ ועדיין לא נקבע נוסח לברכה על המקום הטוב והמובחר שבארץ. וכשקבע דוד המלך את ירושלים לעיר הקודש והמלכות, תיקן את נוסח הברכה **"עַל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ"**, וכשבנה שלמה את בית המקדש הוסיף **"עַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ"**. כשבית המקדש היה בנוי, היו מבקשים שה' ימשיך את קיומו, ולאחר שנחרב, תקנו נוסח שבו אנו מבקשים מה' שירחם עלינו ויבנה את ירושלים ויחזיר את מלכות בית דוד למקומה ויבנה את בית המקדש (ברכות מח, ב, רשב"א, רמב"ן, כמובא בב"י קפז, א, שו"ע ר"ק קפז, א-ג).

אמרו חכמים (ברכות מח, ב, שו"ע קפז, ב-ג) שחובה להזכיר בברכת הארץ את שבחה של הארץ, שהיא ארץ חמדה טובה ורחבה. וכן צריך להזכיר את ברית המילה ואת התורה, מפני שעל ידי שתי המצוות הללו אנו יורשים

ברכת המזון: חשיבותה

האות היחידה שאין בברכת המזון

כתב ה"רוקח": בברכת המזון יש כל האותיות, חוץ מהאות פ' (פ' סופית), להודיענו שאין מלך של א"ף, שצ"ף, קצ"ף, אג"ף, שולט בסעודה במקום שמברכים ברכת המזון בכוונה, ויזכה לך' וורדים שסביב הנחל בעדן, ונחל עדניך תשקם!

רוקח סימן חלו

הזהיר בה, מזונותיו מצויין בכבוד כל ימיו!

כתב הרא"ה ב"ספר החינוך": כן מקובל אני מרבתי, שכל הזהיר בברכת המזון, מזונותיו מצויין לו בכבוד כל הימים.

ספר החינוך מצוה חל

ברכת המזון בקול ובשמחה, סגולה לעשירות!

סגולה לפרנסה, לברך ברכת המזון בקול ובשמחה. רמז לדבר מן הפסוק: **"בֵּרַכְתָּ ה' הִיא תַעֲשֶׂיר"**, כלומר: ברכת המזון, שחיובה מדאורייתא, היא תעשיר את המברך, אולם זאת בתנאי ש"ולא יוסיף עצב בה"

כמוצא שלל רב ברכת המזון בשם החיד"א "ניצוצי אורות"

סגולה להסיר חרון אף ולברכה

אברך שבמשפחתו אירעו, רחמנא ליצילן, כמה אסונות, נכנס לרב שך זצ"ל, וביקש לדעת מה עליו לעשות כדי להמתיק הדינים ולהסיר ממנו את חרון האף. השיב לו: קבל על עצמך דבר קטן, אבל בקביעות! כגון מה? שאל האברך. כגון ברכת המזון מתוך הסידור.

בהזדמנות אחרת, נכנס לרב שך עשיר מופלג, ומסר לו סכום של עשרת אלפים דולר, על מנת שיחלקם לצדקה ולהחזקת תורה, כראות עיניו. אמר לו הראש ישיבה: כהכרת הטוב, ברצוני לומר לך סגולה, שאם תתמיד בה יישאר העושר ברשותך.

נצצו עיני העשיר, והוא היטה אוזנו לשמוע את פרטיה של הסגולה המופלאה: ברך ברכת המזון מתוך הסידור. הודה העשיר בנימוס על העצה, אך למרבה הצער לא הקפיד על מילוייה. בתוך שנה, ירד מנכסיו!

כמוצא שלל רב ברכת המזון, ע"פ הגדת "קנין תורה"

את הארץ. וכפי שנאמר לאברהם אבינו בעת שנצטווה על ברית המילה (בראשית יז, ז-ח): "וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרַיִךְ לְדֹרֹתָם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיטֵל לָךְ לְאֵלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרַיִךְ. וְנָתַתִּי לָךְ וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרַיִךְ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיד אֶת כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן לְאֻחֻזַּת עוֹלָם וְהִיְיְתִי לָהֶם לְאֵלֹקִים".

וכן למדנו שבזכות התורה והמצוות אנו יורשים את הארץ, כפי שנאמר בתחילת הפרשייה שבה נצטוונו על ברכת המזון (דברים ח, א): "כָּל הַמָּצוּה אֲשֶׁר אֲנִי מֵצֵוְךָ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחְיוּן וּרְבִיתֶם וַיְבָאֲתֶם וַיִּרְשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׁפַע ה' לְאַבְרָהָם".

וכן נאמר (תהלים קה, מד-מה): "וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גֹּיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ. בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ הִלְלוּ יְ-הֹוָה". ועוד אמרו חכמים, שצריך להקדים את הזכרת הברית להזכרת התורה, מפני שבקשר לברית המילה נזכרו י"ג בריתות, ואילו על התורה נכרתו רק שלוש בריתות. בברית המילה באה לידי ביטוי הקדושה העצמית שקידש ה' את עמו ישראל, קדושה שאינה תלויה בבחירתנו, והיא היסוד לקבלת התורה שדורשת מאיתנו לבחור בטוב. בברכה השלישית תקנו להזכיר את מלכות בית דוד, מפני שעל ידי דוד נתקדשה ירושלים, ועיקר ישובה של הארץ וירושלים תלוי במלכות ישראל (ברכות מח, ב, שו"ע קפח, ג).

המלקט

ברכת המזון מן התורה, א"כ למה אמרו משה יהושע ודוד תיקנו ברכת המזון?

הקשה הרשב"א דמהא דאמרין דברכת המזון נתקנה בידי משה ויהושע ודוד ושלמה משמע שאינה מן התורה, וקשה דהא קי"ל דברכות אלו מדאורייתא נינהו. ותירץ וז"ל: יש לומר דמטבע הוא שטבעו להן, דאי מדאורייתא אם רצה לאומרה באיזה מטבע שירצה אומרה, ואתו משה ויהושע ודוד ותקנו להן מטבע לכל אחת ואחת בזמנה וכו' דאלמא המטבע הוא שטבעו רבנן, ובודאי דקודם כיבוש הארץ ובנין ירושלים לא היו אומרים כמטבע שאמרו לאחר כיבוש ובנין, וכמו שאין אנו אומרים כאותו מטבע שתקנו דוד ושלמה, שאנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות הבית, והם היו מבקשים להעמיד המלכות ולהעמיד הבית ולהמשיך שלוות הארץ. ע"כ לשון הרשב"א.

ובאור דבריו הוא, שאמנם עצם חיוב ברכת המזון הוא מדאורייתא כדכתיב "ואכלת ושבעת וברכת וכו'", אמנם אין מטבע הברכה מדאורייתא, אלא כפי שתקנו משה יהושע ודוד ושלמה.

ספר "חיים של ברכה"

הלכה: לברך ברהמ"ז ושאר ברכות תוך כדי נסיעה ברכב.

כתב השו"ע (סי' קפג סי"א) אם היה מהלך בדרך ואוכל אין צריך לישב ולברך לפי שאין דעתו מיושבת עליו, מפני שיקשה בעיניו איחור דרכו ולא יוכל לכוין יפה אלא מהלך ומברך (מ"ב סקל"ו). ובשו"ע (סי' סג ס"ג) כתב: הנוהג בעגלה או בבהמה בכלל מהלך בדרך הוא, וכשהתירו הולך גם נוהג בכלל, ולכן נלמד להתיר לברך ברכות הנהנין וההודאה והשבח לנהג בשעת שנוסע בדרך, ואין צריך מדינא לעצור רכבו, אבל אם אכל או שתה בשעה שהחנה את דרכו חייב גם לברך ברכה אחרונה באופן כזה, ואסור לו לברך תוך כדי נסיעתו.

פסקי תשובות חלק ב' סימן קפג' אות כ'

פתגם: לא כל מה שמספרים קרה, ולא כל מה שקרה מספרים.
ספר "שמחלה"

חקירה: מצוות לאו ליהנות

הטעם הוא משום שההנאה טפילה לקיום דברי השי"ת, או שההנאה רוחנית ממצוות לא נחשבת כלל להנאה (רש"י ורשב"א סוכה לא: לא נחשבת הנאה. קובץ שמועות חולין למ: טפילה).

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: בין לחם לחלה

יהודי עם הארץ התאכסן בשבת אצל רעהו. בסעודת השבת כשהגישו את מנת הבשר ביקש האורח פרוסת לחם. מה? תמה בעל הבית, לחם בשבת? הלא בשבת אין אוכלים אלא חלה! השיב לו האורח תשובה "למדנית": אין אוכלים בשר בלי לחם, שכן פסוק מפורש הוא בסידור: "נותן לחם לכל בשר". טעות בידך! הפריך בעל הבית את דברי אורחו, לא כך נאמר בפסוק, אלא כך: נותן לחם לחול, הלחם נועד רק לימות החול, ואילו בשבת אוכלים רק חלה.

ספר "חד וחלק" חלק ג'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל.

